

**Tienerswangerskap en die
verwerpingsbelewing by 'n groep swanger
hoërskoolleerders**

Verhandeling voorgelê deur

JUDITH P RIGAARD

ter nakoming van die vereistes vir die graad

MAGISTER ARTIUM IN PSIGOLOGIE

aan die Vaaldriehoekcampus van die

NOORDWES-UNIVERSITEIT

Vanderbijlpark

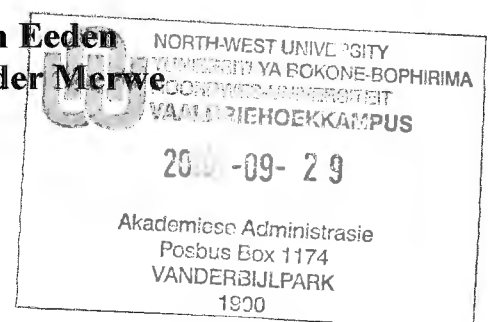
Studieleier:

Prof. C. Van Eeden

Mede-studieleier:

Dr. K. Van der Merwe

Februarie 2010

BEDANKINGS

My opregte dank en waardering aan

- My God, wat dit alles moontlik gemaak het.
- Prof. C. van Eeden vir haar bekwame en professionele leiding en konstante bystand.
- Dr. K. van der Merwe vir haar hulp as mede-studieleier.
- Nicole Rigaard, my dogter, vir haar begrip, geduld, liefde en ondersteuning.
- Nicoleen du Toit vir haar bystand en ondersteuning.

“Ek verklaar dat die verhandeling wat hierby vir die graad Magister Artium (Psigologie) aan die Noordwes-Universiteit deur my ingedien word, my selfstandige werk is en nie voorheen deur my vir ‘n graad aan ‘n ander Universiteit/fakulteit ingedien is nie. Ek doen voorts afstand van die outeursreg in die verhandeling ten gunste van die Noordwes-Universiteit”.

JP Rigaard

Datum: 3 Februarie 2010

HEIL DIE LESER

Ek verklaar dat ek die MA-verhandeling van me. Judith Rigaard getiteld *Tienerswangerskap en die verwerpingsbelewing by 'n groep swanger hoërskoolleerders taalversorg* het.

My kwalifikasies is BA (hoofvakke Afrikaans-Nederlands, Engels en Algemene Taal- en Literatuurwetenskap), Honneurs in Toegepaste Linguistiek (waaronder Vertaalkuns en Redigering – *Cum Laude*), Hoër Onderwysdiploma, Honneurs (Arbeidsverhoudinge – *Cum Laude*), MA (Arbeidsverhoudinge – *Cum Laude*).

ELSABÉ DE WET

082 3788 697

INHOUDSOPGAWE

HOOFSTUK 1

1.1	Inleiding	1
1.2	Probleemstelling	3
1.3	Doel van die ondersoek	6
1.4	Metode van ondersoek	6
1.4.1	Literatuurstudie	6
1.4.2	Kwantitatiewe ondersoek	7
1.4.3	Kwalitatiewe ondersoek	8
1.4.4	Die navorsingsverslag	9

HOOFSTUK 2

Inleiding	10	
Hoofstuk 2.1	Tienerswangerskap vanuit die perspektief van 'n Afrika-kultuurkonteks	10

2.1.1 Inleiding	10
2.1.2 Kulturele diversiteit en verbondenheid te midde van verandering in Afrika	12
2.1.2.1 Inleiding	12
2.1.2.2 Ontwikkeling en gepaardgaande verandering in Afrika	12
2.1.2.3 Diversiteit en verbondenheid in die Afrika-kultuurpatroon	13
2.1.3 Lewens- en mensbeskouing vanuit die Afrika-kultuurkonteks	14
2.1.3.1 Inleiding	14
2.1.3.2 'n Besondere lewens- en mensbeskouing	14
2.1.3.3 Enkele teoretiese modelle van die Afrika lewens- en wêreldbeskouing	18
2.1.4 Tienswangerskappe vanuit 'n Afrika-kultuurperspektief	22
2.1.4.1 Universele en partikuliere moraliteit	22
2.1.4.2 Perspektiewe op seksuele gedrag vanuit die Afrika-kultuur	23
2.1.4.2.1 Oriëntering	23

2.1.4.2.2 Siening van seksuele gedrag	24
2.1.4.2.3 Siening van ongehude tienerswangerskap	26
2.1.5 Terugskouende kommentaar	27
Hoofstuk 2.2 Oorsake van tienerswangerskappe	29
2.2.1 Seksualiteit en seksuele gedrag by die tiener	29
2.2.1.1 Inleiding	29
2.2.1.2 Menslike seksualiteit	30
2.2.1.3 Heteroseksuele verhoudings	30
2.2.1.4 Besluitneming ten opsigte van seksuele gedrag	32
2.2.1.5 Emosioneel-seksuele uitdrukking	33
2.2.2 Hoë-risiko aanduiders van voortydige seksuele aktiwiteit	33
2.2.3 Die redes vir tienerswangerskappe	37
2.2.4 Die gevolge van premature seksuele verbintenisse	43
2.2.5 Ontwikkelingsfasette tydens adolessensie	45

2.2.5.1	Fisiese ontwikkeling en seksuele ryping by die adolessent	46
2.2.5.2	Kognitiewe ontwikkeling tydens adolessensie	47
2.2.5.3	Persoonsontwikkeling tydens adolessensie	48
2.2.5.4	Sosiale en emosionele ontwikkeling: konflik met betekenisvolle ander	49
2.2.6	Terugskouende kommentaar	51
Hoofstuk 2.3	Verwerping en verwerpingsbelewing	54
2.3.1	'n Psigologiese beskouing van verwerping en verwerpings-belewing	54
2.3.1.1	Oriëntering	54
2.3.1.2	Die waarde van sosiale vaardighede en portuurgroep-verbondenheid	54
2.3.1.3	Die ouerhuis en die portuurgroep	57
2.3.2	Verwerpingsbelewing in die Afrika-konteks	58
2.3.2.1	Oriëntering	58
2.3.2.2	Werklikheidsaspekte	58
2.3.2.2.1	Die betekenis van intuïtiewe rasionaliteit	58

2.3.2.2.2 Die holistiese mensbeskouing	58
2.3.2.2.3 Die rol wat voorvaders in siekte en geestelike ongesteldheid speel	59
2.3.2.3 Verwerping van die individu deur die groep is moontlik en angswekkend, dog onwaarskynlik	60
2.3.3 Emosionele beleving van die ongehude swanger tienermeisie	61
2.3.4 Terugskouende kommentaar	63
HOOFTUK 3 Metode van ondersoek	65
3.1 Doel van die ondersoek	65
3.2 Navorsingsontwerp	66
3.2.1 Die navorsingsdeelnemers	66
3.2.2 Die uitvoerbaarheid van die ondersoek	67
3.3 Die navorser	68
3.4 Data-insameling	68
3.5 Kwantitatiewe ondersoek	69
3.5.1 Die vraelyste	69

3.5.2	Statistiese analise	71
3.6	Kwalitatiewe ondersoek	71
3.6.1	Die doel van die studie	71
3.6.2	Filosofiese grondslae van kwalitatiewe navorsing	71
3.6.3	Navorsingsproses	72
3.6.3.1	Navorsingsjoenaal	72
3.6.3.2	Steekproefneming	72
3.6.3.3	Navorsingsdeelnemers	73
3.6.3.4	Fokusgroeponderhoude en navorsingsvrae	74
3.6.4	Data-analise en interpretasie	75
3.6.5	Kwaliteit	75
3.7	Terugskouende kommentaar	76
HOOFSTUK 4	Resultate van die ondersoek	77
4.1	Resultate van die kwantitatiewe navorsing	77
4.1.1	Vraelys 1: uiteensetting van die data	77

4.1.2	Vraelys 2: uiteensetting van die data	81
4.1.3	Vraelys 3: uiteensetting van die data	83
4.2	Resultate van die kwalitatiewe navorsing	84
4.2.1	Ter verheldering	84
4.2.2	Resultate van die onderhoudvoering in fokusgroepverband	85
4.2.2.1	Oriëntering	85
4.2.2.2	Tabel 3: tematisering van die 12 meisies se antwoorde	85
4.2.2.3	Die weergee van die gespreksresultate in dialoogvorm as eksemplaar	87
4.2.2.4	Enkele opmerkings rondom die inhoud soos vervat in die transkribering, Tabel 3, asook die dialoog as eksemplaar	90
4.3	Terugskouende kommentaar	91
HOOFSTUK 5	Samevatting, gevolgtrekkings en aanbevelings	93
5.1	Samevatting	93
5.1.1	Aanleiding tot die studie	93
5.1.2	Die metode van ondersoek	94

5.2	Gevolgtrekkings	95
5.2.1	Gevolgtrekkings uit die literatuurstudie met betrekking tot tienerswangerskappe en verwerpingsbeewing	95
5.2.2	Gevolgtrekkings uit die kwantitatiewe studie ten aansien van tienerswangerskappe en verwerpingsbeewing	96
5.2.3	Gevolgtrekkings uit die kwalitatiewe studie ten opsigte van tienerswangerskappe en verwerpingsbeewing	97
5.2.4	Gevolgtrekkings wat in verband staan met die swanger meisies se toekomsgerigheid	98
5.3	Samevattende gevolgtrekkings en konklusie	98
5.4	Aanbevelings	100
5.5	Ten slotte	101
	 BIBLIOGRAFIE	 102

LYS VAN BYLAES

Bylaag 1 Vraelys 1

i

Bylaag 2 Responsblad: Vraelys 1

iv

Bylaag 3 Vraelys 2

v

Bylaag 4 Responsblad: Vraelys 2

ix

Bylaag 5 Vraelys 3

x

Bylaag 6 Responsblad: Vraelys 3

xii

Bylaag 7 Tabelering van data uit Vraelys 3

xiii

Bylaag 8 Skoolhoofde: toestemming

xv

Bylaag 9 Ouers/voogde: toestemming

xvi

Bylaag 10 Statistiese verwerking: Vraelys 1: Redes vir
tienerswangerskap

xvii

Bylaag 11 Statistiese verwerking: Vraelys 2: Dink; voel; gedra
xxvi

Bylaag 12 Vraelys 2: Data-verwerking
xxxv

Bylaag 13 Statistiese verwerking: Vraelys 3: Emosionele ervaring
van swangerskap
xxxvii

Bylaag 14 Vraelys 3: Data-verwerking
xxxviii

Bylaag 15 Verbatim transkripsies: Onderhoudvoering in
fokusgroepverband. Die verbatim response van 12
swanger meisies
xxxix

OPSOMMING

Die doel met die Afrika-kulturgebaseerde ondersoek is om vas te stel of 'n groep ongehude swanger tienermeisies verwerpingsbeleving tydens hulle swangerskap ervaar en of gevoelens van verwerping om watter rede ookal vóór die swangerskapegebeure teenwoordig was.

Sleuteltermes: Aborsie, adolessent, Afrika-kultuurkonteks, etiese waardes, kollektiewe gemeenskap, holisme, heteroseksuele verhoudings, kommunale gemeenskap, kondoom, kulturele diversiteit, kwalitatiewe navorsing, kwantitatiewe navorsing, lewens- en mensbeskouing, menarg, moraliteit, onderhoudvoering in fokusgroepverband, ongehude swangerskap, portuurgroep, seksualiteit, seksuele gedrag, stamband, stamverband, tienermeisie/tienerseun, tienerswangerskap, uitgebreide familieband, verwerping, verwerpingsbeleving, voorbehoedmiddels, voortydige swangerskap, voorvadergeeste.

In die lig van die mensgerigte en kommunale lewens- en mensbeskouing wat deur die Afrika-kultuur gehuldig word waar agting en die welsyn van die individu in sowel stam- as uitgebreide familieband hoog aangeslaan word, sou dit te wagte wees dat ongehude meisies in 'n ongunstige situasie soos voortydige swangerskap begrip, aanvaarding en koestering ervaar.

Die ondersoek is kwantitatief, sowel as kwalitatief van aard. In die kwantitatiewe ondersoek word gebruik gemaak van 341 graad 11-leerders aan sewe sekondêre skole in die Free State Province Department of Education en Gauteng Department of Education. Vraelyste is voorgehou om die oorsake van voortydige tienerswangerskap te ondersoek; denke, gevoelens en optrede van die potuurgroep jeens swanger tienermeisies vas te stel; 'n groep swanger tienermeisies aan dieselfde skole se verwerpingsbeleving vóór en tydens die swangerskap te peil, asook om navraag te doen wat betref hulle siening ten aansien van hulleself en hulle toekomsverwagting.

Aangesien die data wat verkry is uit die response van die groep swanger meisies teenstrydig was met die data soos verkry uit die graad 11-leerders as onderoekgroep, is die kwantitatiewe ondersoek opgevolg met 'n kwalitatiewe ondersoek en wel by wyse van onderhoudvoering in fokusgroepverband ten tye waarvan twaalf swanger meisies aan twee van dieselfde skole as vrywillige deelnemers aktief betrokke was.

Die resultaat van die ondersoek dui daarop dat ofskoon die swanger meisies nie noodwendig vóór die swangerskap verworpe gevoel het nie, hulle wel tydens die swangerskap verwerping beleef, veral deur die portuurgroep, onderwysers, asook sekere dele van die gemeenskap. Alhoewel die ouers aanvanklik afsydig gestaan het, is die houding later verstel tot begrip en bereidwilligheid tot steungewing.

SUMMARY

The aim of this African culturally based research is to establish whether a group of unmarried pregnant teenage girls experience rejection during their period of pregnancy as well as to determine whether they experienced rejection for whatever reason before falling pregnant.

Key terms: Adolescence, African cultural context, collective community, communal community, condom, contraceptive devices, cultural diversity, ethical values, extended family, focus group interviews, forefather spirits, heterosexual relations, holism, life and person view, menarche, morality, peer group, premature pregnancy, qualitative research, quantitative research, rejection, rejection experience, sexuality, sexual behaviour, teenage girl/teenage boy, teen pregnancy, tribal bond, unmarried pregnancy.

Seen in the context of the communal and person-centred life view as upheld by the African culture where respect for and well-being of the individual within the tribal and extended family structure is paramount, one would expect that unmarried girls finding themselves in a precarious situation such as premature pregnancy would experience understanding, acceptance and support.

The research is quantitative as well as qualitative. The quantitative research focuses on 341 grade 11-learners at seven secondary schools in the Free State Province of Education as well as in the Gauteng Department of Education. Questionnaires were presented with the aim of establishing the reason for teenage pregnancy; to research the thoughts, feelings and actions of the peer group toward pregnant teenage girls; to determine the presence of feelings of rejection of a group of pregnant teenage girls at the same schools; to determine the thoughts the girls have about themselves as well as about the future.

On account of the fact that that the responses of the pregnant girls seemingly contradicted the responses given by the grade 11-peer group sample it was

decided to supplement the quantitative research result with a qualitative research investigation by means of focus group interviews conducted with twelve willing to participate pregnant girls at two of the secondary schools who voluntarily agreed to participate.

The research result indicates that although the pregnant girls did not experience rejection before falling pregnant they did however experience rejection after falling pregnant, especially from the peer group at school, educators, and certain sections of society. Although the parents of these girls were initially offended and reluctant, their attitude toward the pregnancy changed to include acceptance and even support.